

בעז שלגי¹

"כל חיי אמת פגישה הם" – התמסרות ואינטימיות במפגש האנושי.

הרצאה על אינטימיות ביום עיון בשירותי הייעוץ בירושלים מאי 2010

"לפני קצת יותר מעשרים וחמש שנה, כתבתי להרולד סירלס, וביקשתי ממנו לפגוש אותו כאשר אהיה בווינגטון. הוא השאיר הודעה במשיכון שלי, הציע זמן למפגש בן שעתיים, וביקש שאקרא מאמר שכתב ובו דן בעבודתו עם חולה סכיזופרנית אליה התייחס בעבודתו כ"גב' דאגלס", כך מתחיל תומס אוגדן את החלק השלישי בפרק על ההדרכה בספרו *Rediscovering Psychoanalysis*, חלק שכותרתו היא, פשוט, ד"ר סירלס. אוגדן ממשיך: "כאשר הגעתי אל משרדו של ד"ר סירלס הדלת אל חדר הטיפולים הייתה פתוחה והוא החווה בתנועת יד שאכנס. הוא אמר: "אתה ודאי ד"ר אוגדן" והראה לי היכן לשבת. על השולחן בינינו היה מונח טייפריקורדר ובו גליל גדול של סרט הקלטה. כבר היה ברור אז שלא תהיינה מילות ברכה מהסוג המקובל, שאלות על מעשי בווינגטון, או חילופי דברים של נימוס כלשהם. הוא אמר לי, כדבר מובן מאליו, שהוא מקליט את כל השעות הטיפוליות שלו עם גב' דאגלס, חמש שעות בשבוע, עשרים שנה".

אוגדן וסירלס מקשיבים יחדיו לטייפ, מחליפים ביניהם מילים, רעיונות, רגשות. זו פגישה יחידה ביניהם, שלא יהיה לה כל המשך. יחידה ויחידה במינה. שני ענקי הפסיכואנליזה הללו, אחד בתחילת דרכו ואחד בעיצומה, פשוט נמצאים זה עם זה. חוויה יוצרת חוויה, מילה יוצרת מילה, מחשבה יוצרת מחשבה. רגש לרגש, עצב לעצב, חיוך לחיוך. מבעד לניסוחים המינימליסטיים של אוגדן בוקעת אינטימיות עצומה, שמזדקקת במשפטי הסיום הבאים של הקטע (קטע שכולו בן שלושה עמודים בסך הכול): "במפגש עם

1 פסיכולוג קליני, התוכנית לפסיכותרפיה, בית הספר לרפואה, אוניברסיטת תל אביב

ד"ר סירלס, נראה היה כי אין כל חשיבות לשאלה האם הקליטה והרגישות המודעות, הפרה-מודעות והלא מודעות שהובילו את השיחה בכל רגע נתון היו שלי או שלו...שאלות של 'בעלות' על המקוריות או על היכולת רבת ההשראה לחשוב מחשבה מסוימת היו מיותרות לגמרי. כל מה שהיה חשוב היה ליצור קשר אנושי ולחוש יחד את האמת הפשוטה של אותו הרגע, הן של העבודה האנליטית והן של הקשר ההדרכתי. לפגישה הייתה איכות של חלימה, בין השאר מכיוון שהיה בה הרבה כבוד לחיבורים ראשוניים ביותר". ואוגדן מוסיף: "הרגשתי מסוחרר כאשר עזבתי את משרדו של ד"ר סירלס. עד היום מעולם לא כתבתי את רשמיי ותחושותיי מאותה הפגישה".

נדמה לי כי האיכות האינטימית העולה מתיאור זה משקפת תהליך אותו עוברת הפסיכואנליזה בשנים האחרונות, תהליך שבו המפגש האנושי מתואר במונחים שאולי עד היום לא קיבלו מספיק מקום. אחזור לרגע על משפטי הסיום של הקטע: "כל מה שהיה חשוב היה ליצור קשר אנושי ולחוש יחד את האמת הפשוטה של אותו הרגע". המשפט בנוי משני חלקים: ליצור קשר אנושי, ולחוש יחד את האמת הפשוטה של אותו הרגע. שני חלקים אשר עומדים בבסיס הפסיכואנליזה של אוגדן, ואשר עומדים, כפי שאנסה להראות היום, בבסיס המפגש האנושי האינטימי בטיפול הפסיכואנליטי ומחוצה לו.

במאמרו Bion's four principles of mental functioning, (שמופיע גם כפרק השישי בספרו האחרון של אוגדן Rediscovering Psychoanalysis: Dreaming and Being, Learning and Forgetting, מתווה אוגדן את ארבעת העקרונות הבסיסיים של הנפש על-פי אמונתו של ביון, או, כפי שהוא עצמו אומר, על פי הדרך שבה הוא חושב מחדש את ביון. העיקרון הראשון אומר כך:

Thinking is driven by the human need to know the truth – the reality of who one is and what is occurring in one's life.

זהו רעיון שכמעט וניתן לקרוא לו רעיון עצום-ממדים. לא לשווא קרא אוגדן למאמר בעקבות מאמרו של פרויד שבו הוא פרש לראשונה באופן הברור והגלוי ביותר את קיומו של עקרון נפשי נוסף, עקרון המציאות, לצד עקרון העונג. החשיבה, עצם היכולת לחשוב, מונעת בעיקרה על ידי הצורך של האדם לדעת את האמת. זוהי המוטיבציה לעצם קיומם של תהליכים קוגניטיביים של חשיבה. (אגב, רעיון זה מתפתח עוד יותר בעיקרון הרביעי, שבו אוגדן מדבר על "הפונקציה הפסיכואנליטית, הטבועה מראש,

האינהרנטית באדם באשר הוא אדם). אך מהי אמת זו? אוגדן מדגיש שוב ושוב כי האמת הרגשית אינה 'אמת' במובן מוחלט, אינה אמת במובן 'טרנסצנדנטי' או 'גדול' כלשהו, אלא אמת רגשית פשוטה, יומיומית, האמת של הרגש או התחושה של האדם. אם תרצו, נוסח מורכב מעט יותר של הביטוי שקראנו לפני רגע: 'לחוש את האמת הפשוטה של אותו רגע', או, בניסוח נוסף, המופיע במאמר אחר של אוגדן על סירלס: Simply saying what make sense. זהו ביטוי הלקוח ממאמרו המופלא של סירלס, Oedipal Love in the Countertransference, שנכתב לפני חמישים שנה ואני בספק כמה אנליטיקאים, או הורים, מסוגלים לכתוב אותו היום. בהתייחסו לאהבה המתרחשת בין המטופל למטפל בטיפול, אהבה שאינה עונה רק לפרדיגמה של ילד-הורה, אלא אהבה בעלת צורות שונות ומגוונות, מתייחס סירלס לאהבתו שלו לביתו ושל אשתו לבנו. הוא מסביר כי שנים חש חוסר נוחות מסוימת ודאגה:

"When my daughter played the supremely confident coquette with me and I would feel enthralled by her charms; but then I came to the conviction, some time ago, that such moments can only be nourishing for her developing personality as well as delightful to me. If a little girl cannot feel herself able to win the heart of her father, her own father who has known her so well and for so long, and who tied to her by mutual blood-ties, I reasoned, then how can the young woman who comes later have any deep confidence in the power of her womanliness?"

וכמה שורות אח"כ, כשהוא מתייחס להנאה הרבה שהוא שואב מיחסי האהבה בין אשתו לבנו הוא מוסיף:

To me it make sense that the more a woman love her husband, the more she will love, similarly, the led who is, to at least a considerable degree, the younger edition of the man she love enough to marry. (p.296).

ובהתייחס לקטעים אלה כותב אוגדן: "בקטע זה, סירלס מספר לנו, על סמך החוויה שלו, מה " make sense " עבורו לגבי ההשפעה הרגשית שיש לאנשים זה על זה". חשוב לי לומר כי לביטוי make sense, שבו משתמשים סירלס ואוגדן, אין משמעות של היגיון דווקא. לומר את מה ש- make sense הוא לומר

את אשר מתרחש. את מה שקורה. Simply saying what make sense, כפי שאוגדן קורה לזה, משמעו פשוט לומר את האמת הפשוטה של החוויה. ביון התייחס לכך כ-

"The O of the analytic experience in any given moment" (Reading Bion, p. 86)

במקום אחר מיטיב אוגדן לתאר את אותו סוג של אמת פשוטה שהוא מחפש פה דרך קטע משירו של שיימוס הייני (Heaney), שיר ששמו, פשוט כ"כ, הוא song:

There are the mud-flowers of dialect

And the immortelles of perfect peach

And the moment when the bird sings very close

To the music of what happens.

The music of what happens in poetry and conversation, מתוך פרק ששמו: (לקוח מתוך ה-psychoanalysis ע' 79).

הרגע שבו הציפור שרה את המוסיקה – המוסיקה הפשוטה והאינטימית כ"כ של "מה שמתרחש". ואוגדן ממשיך: "פשוט לומר את "אשר מתרחש" על סמך החוויה הרגשית של האדם – אינני יכול לחשוב על דרך טובה יותר לתאר את הגרעין המהותי של החשיבה של סירלס ושל דרכו הייחודית לעסוק בפסיכואנליזה".

אבל עקרון זה של פעולת הנפש, הדחף, הרצון, הכמיהה לומר את האמת הנפשית, לחוש פשוט את אשר מתרחש, איננו יכול לפעול בתוך נפש אחת. כך, מיד לאחר העיקרון הראשון מופיע העיקרון השני:

It requires two minds to think a person's most disturbing thoughts.

כאן נוגע אוגדן בלב ליבו של המפגש האנושי ושל פוטנציאל האינטימיות העצום הטמון בו. על מנת לחוש את מה שמתרחש, על מנת לגעת באמת הרגשית הפשוטה, האינטימית ביותר שלנו, על מנת "לחלום את אשר ניתן לחלום", כפי שביון מנסח זאת, להתמסר לפונקצית האלפא, אנו זקוקים לאחר, למפגש, ולמהותו העמוקה של המפגש, הלא היא הדרך שבה שני אנשים יוצרים זה את זה, את נפשם, את המשמעות של התנסויותיהם. כפי שכותב סמיואל שם: "הטיפול פועל בתוך היחסים, על ידי קילופה של ההכחשה וההתמודדות עם הסבל... וכל אדם מוצא בתוך ליבו את ליבו של האחר". (מתוך שיחות, כ"א/2,

ע' 144). כך, תהליך יצירת המשמעות, תהליך ההכלה (containing) כפי שכותב אוגדן בשנים האחרונות שוב ושוב, אינו תהליך של נפש אחת, ואינו משהו שנפש אחת עושה בעבור השנייה, אלא תהליך המתהווה בתוך ומתוך ההתמסרות של שתי הנפשות למשמעויות ההולכות ונוצרות בתוך המפגש ביניהן.

את המונח התמסרות, surrender, טבע, כידוע עמנואל גנט. גנט תופס את הצורך הבסיסי האנושי ביותר כצורך למפגש עמוק, מרחיב, טרנספורמטיבי, עם האחר, או יותר נכון, עם האחרות. זוהי שאיפה לפגוש את מה שמעבר, את מה שמחוץ לי, על מנת לפגוש באופן מלא וחופשי את עצמי ואת מכלול מה שאני. הרעיון של גנט בדבר הצורך העמוק של האדם בהתמסרות למגוון האפשרויות שבהן הוא יכול להיווצר במגעו עם העולם, צורך שבמאמריו האחרונים (Need, Wish, Surrender: A Commentary on a paper by Adam Philips, או: Wish, Need, Drive: Motive in the Light of Dynamic System Theory and Edelman's Selectionist Theory) הוא מכנה אותו "הצורך הצנטריפוגלי", הינו בעיני תוספת חשובה מאוד לתפישה האינטרסובייקטיבית. המגע היוצר-הדדית בין בני האדם אינו נובע גרידא מהעובדה שנפשות הן קונטקסטואליות. הוא גם אינו נגזר מצורך אחר, כמו צורך בהכרה הדדית; אלא הוא הדרך שבה נפש האדם יכולה לעשות את המעשה הבסיסי ביותר שלה - להיווצר במגוון בלתי פוסק של תצורות, לשמור על תנועתה הטבעית. מבחינת גנט, טבעה הבסיסי ביותר של הנפש היא היותה נפש בתנועה, בהשתנות. זו, מבחינתו, העובדה הבסיסית ביותר של הטבע, "הדבר אשר פשוט מתרחש", שאנו יכולים לקבל אותו או להתנגד לו:

"הכל נמצא בתנועה, כלומר **שכל דבר**, בין אם הוא חי ובין אם לא, נמצא באינטראקציה. כאשר קצב השינוי – קצב האינטראקציה – מהיר, אנו מדברים על תהליך. כאשר הוא מאוד אטי, אנו נוטים לדבר על מבנים...אנו מבינים היום שלא רק שאין דבר כזה תינוק, אלא שאין דבר כזה אינדיבידואל, אלא מטריצות של אינדיבידואלים הנמצאות בזרימה אינטראקטיבית בלתי פוסקת." (1, ההדגשה במקור).

אך כיצד מתאפשרת תנועה תמידית זו של הנפש? הניסיון, כמו גם ההיגיון והחוויה, לימדו את כל המתבונן בנפש, מן העוסקים במיתוס דרך הפילוסופים ודרך הפסיכואנליטיקאים לדורותיהם, כי תנועה אשר

מאבדת את מרכבי האחרות שבה הופכת, במוקדם או במאוחר, לחזרתית וקפואה. כך, תנועת ההשתנות אינה מעשה של one mind, אלא תמיד תוצאה של מגע עמוק עם זולת. בתוך מגע זה, האדם חווה את עצמו יוצר את האחר, חווה את האחר יוצר אותו, חש את עצמו באחר ואת האחר בתוכו, וחש את שניהם משתנים ללא הרף. מגע חודר הדדית זה אינו תוצאה של אילון, אלא של רצון וכמיהה בסיסיים וחופשיים. חוויית החופש, על-פי תפישה זו, אינה קשורה לאוטונומיה, לחופש מ-, אלא להפך: זהו החופש שבתוך תוכה של האינטימיות אני-אתה, זהו החופש to let go, להשתחרר אל "פשוט מה שמתרחש", אל תוך תוכה של תנועת היצירה ההדדית. רעיון זה בא לידי ביטוי במשפט מפורסם ויפהפה של גנט, אשר שואב מפסיכולוגיית האמאה של המזרח, אשר מרבה לדבר על האיחוד של האדם עם העולם. כניסיון לתאר את המשמעות של החופש הטמונה בחוויית ההתמסרות, כותב גנט:

"In the West, freedom has usually meant freedom from dependence, and we see it in the celebration of autonomy at the expense of human connection. At the root of the amae psychology of the East, is the reverse emphasis: the freedom to bond, rather than the Western focus on freedom from bondage". (p. 219).

חשוב לשים לב פה למהות תנועת ההתמסרות שגנט מכוון אליה: זוהי אינה התמסרות לאחר, כפי שטוענות אולי גישות פסיכואנליטיות מסוימות, אלא התמסרות שיכולה להתרחש בנוכחות האחר, והיא מגלה לא את האחר, או לא רק את האחר, אלא את העצמי כפי שהוא במלואו, בנוכחות האחר, ואת האחר כפי שהוא במלואו, בנוכחות העצמי. הגילוי בתהליך ההתמסרות הוא של מלוא הזהות של העצמי, של תחושה עמוקה של עצמי, של שלמות (wholeness), ושל האחדות של העצמי עם זולתו בו זמנית. חוויית ההתמסרות אינה לזולת, אלא לאחרות, לאחרות שבזולת, לאחרות שבעצמי, לאחרות בעולם, לעולם כפי שהוא על מגוון האפשרויות הטמונות בו. זוהי התמסרות למה שמתהווה ביני לבין העולם, למה שמתרחש, בין אם הוא מוכר ובין אם הוא זר, בין אם הוא טעים או נעים לי ובין אם לאו. אם תרצו, דווקא לחלקים הלא נעימים יש לעתים מרכיב רב-חשיבות בחוויית ההתמסרות. אם הצורך העמוק ביותר של האדם הוא לחוות את מגוון החוויית שבהן הוא נוצר במגעו עם העולם, עם האחר, הרי שהחלק הקשה ביותר, ואולי החשוב ביותר, באותה תנועה של התמסרות למה שיש הוא דווקא ההתמסרות למקומות הזרים ביותר, אלה

שהנפש מתקשה לקבל אותה כחלק ממה שהיא, כחלק ממה שמתרחש, לחלקים הדיסוציאטיביים שהורחקו מפרטואר ה"מה שמתרחש" אל גלויות רדופות. דבריו של דרידה על הכנסת אורחים מהדהדים פה: "הכנסת אורחים טהורה וללא תנאי אינה סתם הזמנה ("אני מזמין אותך, אני מקבל אותך לכיני בתנאי שתתאים לחוקים ולנורמות של טריטוריה שלי, לפי שפתי, מסורתי, זיכרוני וכך הלאה"). הכנסת אורחים טהורה וללא תנאים, הכנסת אורחים עצמה, פתוחה מראש למי שאינו צפוי ואינו מוזמן, למי שרק יבוא, למבקר הזר, לבא החדש, שאינו מזוהה ואינו צפוי, בקיצור, לאחר לגמרי".

כך, תנועת ההתמסרות, ככל שהיא מהווה צורך עמוק ביותר של הנפש, הינה בעת ובעונה אחת גם מלאת אימה. אם הסובייקט פורש את עולמו החווייתי למגעו של האחר, הרי שמגע זה עשוי גם להכאיב או לפגוע. לכן מתפתחות ההגנות: המערכת הנפשית של האדם, כשם שקיים בה הצורך האוטנטי להתרחבות דרך מגע וקשר עם זולתה, מנסה גם לקפוא, להצטמצם, לשמר את עצמה ולהגן על עצמה מפני מגע ושינוי. זוהי הגנתיות בשני מובנים: הגנה מפגיעה כאשר האדם יבוא חשוף, מוכן למפגש מלא עם זולתו, וזוהי גם הגנה בפני חוויית חוסר האחדותיות וחוסר מספק של חוויית עצמי ברור ומוכר אשר יכולה להתרחש כאשר האדם פותח את עצמו למגוון של חוויית עצמי ועצמי-זולת/עצמי-עולם. ההתמסרות למגוון האפשרויות של העצמי בתוך מגעו עם החוץ עשויה להוביל לתחושה של חוסר ארגון, של התפרקות. לפעמים האדם צריך, כדי להשאיר את עולמו מוכר ובטוח, לתפוש את עצמו או את האחר רק בדרך אחת, מוגדרת וברורה, לא לפגוש את "מי שרק יבוא, המבקר הזר", אשר ייצור אותי במגוון של תצורות שלא מוכרות לי, אלא את המוכר, את עצמו, את הידוע, והוא אינו יכול לתפוש או להכיל את קיומם של מצבי עצמי שונים או מצבי עצמי-אחר שונים. תפישה כזו תערער את חוויית המוכרות, ההמשכיות והביטחון יתר על המידה. חוויית ההתמסרות מציעה החלפה של ביטחון מצומצם, מזויף וקפוא בביטחון עמוק, רב-גוני ומשתנה, מתוך קבלת המצב התמידי של ההשתנות וההתחלפות. Everything is in flux, כותב גנט, which means that everything is interactive. אבל זה יכול להיות מערער מדי. וגנט מוסיף:

"Surrender to "what is" would, in some instances, lead to a disorganizing, threatening states of being" (p. 230).

פחד זה, הטמון בחוויית ההתמסרות לחוויה, לקיים, לתצורות השונות של העצמי ושל האחר, הוא שמוביל את הצורך בהתמסרות לקבל לעתים את צורתו המעוותת, הנכנעת. בצורה זו של חוויה, שגנט מכנה אותה submission, השתעבדות, האדם אינו פוגש את 'האחר', אלא מכפיף עצמו אליו. זוהי אינטימיות כוזבת, קפואה. מתוך האימה בהשתחררות אל מגוון של מצבי עצמי, מצבי עצמי-זולת, מצבי החיים האפשריים בעולם, מתוך האימה שטמונה בהתמסרות, מחליף האדם את השחרור אל תוך תצורות של עצמי-אחר בהשתעבדות לאחר. ההשתעבדות דומה במובנים מסוימים להתמסרות: היא מבטיחה מפגש, מגע עמוק עם אחר, ניסיון להיות מוכר וידוע, אך למעשה היא הפוכה לחלוטין: בהשתעבדות האדם קופא, **נותן לאחר מסוים וידוע לדעת אותו באופן מסוים וידוע**. זוהי לכאורה חוויה של ידיעה והכרות, אך ללא הפן מעורר האימה שבה, פן ההשתנות ואין סוף האפשרויות להיות עצמי ולפגוש אחר. בהתמסרות אני מוצא את מלוא הזהות שלי ושל האחר. בהשתעבדות אני מוצא זהות קפואה שלי וזהות קפואה של האחר. אני מתחמק מן האימה, מקבל ביטחון רב במוכר ובמגע העמוק – אך הקפוא והבטוח שאני יוצר עם האחר. אוגדן מתייחס מעט לאימה זו כאשר הוא כותב על "זיהוי שגוי והפחד מפני אי-ידיעה". הוא מדבר, במסה זו, על הצורך של האדם לזהות את החוויה – שלו או של האחר- ויהא זה זיהוי שגוי, על מנת שלא להישאר נטול-זיהוי, נטול זהות, לא יודע. אי ידיעה הינה מלאת אימה, למרות שבעידן שאחרי ביון אנו הולכים ונכחים כי אי ידיעה ללא ידיעה איומה רק במעט יותר, ואולי אף זה לא, מידיעה ללא אי-ידיעה. אך דומני כי הפחד המתואר באותה מסה של אוגדן אינו דווקא פחד מפני אי ידיעה, אלא פחד מפני כך שידעה היא יצירה הדדית, שמשמעות היא יצירה הדדית, שפונקציית אלפא אינה מעשה של one mind, אלא של two minds. כאשר, בדוגמה שמתאר אוגדן, האם אומרת לביתה, אשר מתלוננת כי היא מרגישה מדוכאת, ש"כולם מרגישים עצובים בסתיו", היא אינה מתגוננת דווקא מפני אי ידיעה, אלא מפני פתיחה מחדש של הידיעה שהייתה לה ליצירה שונה, נעה, שלא הייתה קודם. האימה היא מפני הפקרת הידיעה שלי, העצמי שלי, לשניים, לקשר, ליצירה המשותפת. העצמי מופקע מרשותי הבלעדית. אוגדן מיטיב לתאר אימה זו במסתו על "הפגישה האנליטית הראשונה". הוא כותב שם כי בכל טיפול הוא "פוגש את האובייקטים המופנמים שלו מחדש". אכן, אני פוגש את האובייקטים המופנמים שלי, את עצמי, את מי שאני, המוכר, השייך לי. אבל אני פוגש כל זאת **מחדש**, כפי שלא פגשתי עד כה, מכיוון שאני פוגש זאת

בתצורה המסוימת מאוד, הנוצרת עכשיו לראשונה מתוך המגע החודר הדדית והיוצר הדדית ביני לבין מטופל זה, אדם ספציפי זה איתו אני עומד להיכנס עכשיו אל תוך מסע משותף שבו ננוע אל תוך השלישי האנליטי ובחזרה. הטיפול, אומר אוגדן, מתרחש ב- present moment of the past (ביטוי אותו שאל מרוברט פרוסט). העבר בודאי קיים: כל אחד מהמשתתפים מגיע לטיפול עם הסובייקטיביות שלו, עם ההיסטוריה האישית שלו, עם "מה שהוא" – אך זהו אינו עבר כעבר, אלא התצורה הספציפית שהעבר הזה הולך לקבל מתוך מה שיתהווה עכשיו בינינו. זו התקווה וזו האימה. אלמלא זה כך, לא הייתה באמת תקווה לשינוי, להתהוות מחדש מתוך מפגש. אך מכיוון שזה כך, הן מטופל והן המטפל מתמלאים אימה – האימה של ה- letting go, האימה של היצירה והחדירה הדדית, אימת ההתמסרות, אימת האינטימיות, אימת החופש. אימה זו, אומר אוגדן, מתרגמת אצל מטפלים מסוימים לחשש שהמטופל יעזוב את הטיפול. אך, למעשה, אומר אוגדן, החשש שלהם אינו מכך שהם יעזבו. לו יעזבו, הנפש של המטפל תישאר כפי שהיא, מוכרת, מוגנת, שמורה. האימה האמיתית שלהם היא מכך שהם יישארו.

אנו נוטים לדבר על אינטימיות במונחים של מוכר – הוא יודע באמת מי אני, אנחנו מבינים זה את זה ללא מילים, היא מכירה את כל-כולי – ביטויים שונים אשר מדברים שפה נעימה ואישית מאוד של קשר, של היכרות, של ידיעה הדדית. אך דומני כי מלוא אנושיותה של האינטימיות אינו נמצא בשדה המוכר, אלא בשדה הלא-מוכר. אני רוצה להציע את המחשבה כי אינטימיות, במלואה, בין אם מדובר באינטימיות במפגש הטיפולי, בחברות, בקשר זוגי או משפחתי, מבוססת על היכולת של המשתתפים בקשר להיווצר זה עם זה במגוון התצורות המתאפשרות להם, או, יותר נכון, להתמסר למגוון התצורות הנפשיות שבהן הם נוצרים ביחד, ולאפשר להן להתרחש, לעצב את כל אחד מהם ואת הקשר ביניהם. התיקון בניסוח הוא ההבדל בין מאמץ לעשות משהו, לבין שחרור (שאינו כרוך במאמץ, אם כי בהרבה אומץ) לאפשר למה ש"פשוט קורה" לקרות, אם תרצו, לקפוץ לתוך בריכת ההתמסרות הדדית. אני יכול לדמות לעצמי מעין שבועת אוהבים: "אינני יודע מי אני הולך להיות, אבל אני רוצה שזה יהיה איתך". נדמה לי שמשפט מעין זה, אם לשנות מעט את ההקשר, יכול להיות גם ניסוח נכון של אותה הבעת אמון אשר המטופל מביע כאשר הוא נשאר בטיפול. אנשים באים לטיפול, אומר אוגדן, או מכיוון שהם אינם יכולים לחלום את חלומותיהם או מכיוון שחלומותיהם מופרעים (הוא אינו מתכוון, כמובן, ללחלום במובן של חלומות

בשינה דווקא, אלא לפונקציית החלימה, הפונקציה הבסיסית של נתינת המשמעות הפסיכולוגית). הם זקוקים, ל- someone who is acquainted with the night - אשר יעזור להם לחלום חלומות בלתי נחלמים, דיסוציאטיביים, קשים כ"כ לחלימה, או יעזור להם לחדש את עבודתה של פונקציה זו. אך מה פירושו של someone who is acquainted with the night זה? מיהו "מישהו אשר מכיר את הלילה"? האם זהו מישהו אשר יפרש נכון את המטופל? יכיר אותו? יסביר לו את עצמו? האם זה מישהו אשר מוכן לשמוע זוועות של לילה, שיכול להיות ב"שעת הזאבים" של ברגמן? נדמה לי כי לא זו הנקודה העיקרית. נדמה לי כי להיות את הלילה פירושו להתמסר ליצירה ההדדית של הנפשות, לתת לנפש המטופל ולנפשך שלך, כמטפל, לנוע אל תוך מקום שבו יחדרו זו לזו, יעשו זו בזו שפטים, ואז יעשו את אלוהיהם – ייצרו את היצירה החדשה. זוהי הבעת אמון המשמעותית של המטופל במטפל – "אינני יודע מי אני הולך להיות, אבל אני רוצה שזה יהיה איתך". וזוהי הבעת האמון של המטפל במטופל, בעצמו, בעולם הפסיכואנליטי: אינני יודע מי אני הולך להיות, אבל אני סומך על התהליך, על "הפונקציה הפסיכואנליטית של הנפש", כפי שביון קורה לזה, שתוביל אותנו, מתוך ובתוך לילה בלתי ידוע זה, אל מקום אנושי, אל מקום שבו נוכל לעמוד ושבנו נוכל לנשום.

ערכה הרב של יצירה הדדית אינטימית כזו אינה רק ביופיה האנושי ובמידה שהיא מאפשרת לנפש לפעול את פעולתה הטבעית ביותר, זו של יצירה חוזרת ונשנית של משמעויות לחוויותיה, אלא גם בהיותה "דרך המלך" אל החלקים האפלים, הקשים, החטופים ביותר בנפשו של המטופל. בספרו "להעיר את החולם" נוגע פיליפ ברומברג בלב-ליבו של הקושי המתעורר במפגש הטיפולי אשר נוגע, או מנסה לגעת, בעולמו הדיסוציאטיבי של המטופל, כאשר הוא מצטט מתוך "פסטורלה אמריקאית" (American pastrol) של פיליפ רות:

"You go to someone and you think: 'I'll tell him this'. But why? The impulse is that the telling is going to relieve you. And that why you feel awful – if its truly tragic and awful, its not better, its worth".

וברומברג ממשיך:

"if it's truly tragic and awful", the telling is not relieving because what is truly tragic and awful is almost always traumatic...*The telling, therefore, is not relieving because the telling creates reliving.* Traumatic experience, when retold, is relieved. (ההדגשה). במקור

אכן, חוויה זו מוכרת לכל מטפל – כאשר אנחנו מתקרבים לאזורים הקשים ביותר של הנפש, לא פעם המטופל, והמטפל, מרגישים כי ניסיונו של המטופל "לספר את מה שהוא טראגי ונורא" לא רק שאינו מקל עליו, אלא מגביר את האימה ואת המצוקה. על מנת להבין את מלוא הקושי של הנפש אשר מתפקדת על פי חוקי העולם הנפשי של דיסוציאציה וטראומה להתקרב אל אותם מקומות "טראגיים ונוראים", יש לזכור כי מבחינת התהליך הבסיסי ביותר של הנפש, תהליך יצירת המשמעות, אזורי חוויה אלה מאופיינים או **בחוסר יכולת ליצור משמעות כלשהי, או בהחטפות במשמעות אחת בלבד.** כך, האפשרות לחוות את החוויה אחרת לכאורה אינה קיימת עבורם. לחוות את החוויה אחרת פירושו להחזיר את יכולתה של הנפש, באזורי דיסוציאציה אלה, ליצור משמעות, ולא לחזור על משמעות. תנאי הכרחי לכך ש"לספר את מה שהוא טראגי ונורא" לא יהיה reliving, אלא relieving, הוא שנפשו של המטופל תגיע לאזורים אלה **כשהיא בתנועה** ולא כשהיא קפואה. ברומברג מתייחס לכך כ"החלפת הדיסוציאציה בקונפליקט", או "לעמוד בין המקומות" (standing in the spaces): המטרה, כדבריו, היא לחלץ כל אחד מחלקי העצמי ממצבו הקפוא והבלעדי ולאפשר לו דיאלוג יוצר הדדית עם חלקי עצמי אחרים. כפי שהוא מתאר במאמרו *Truth, Human relatedness, and the analytic process: An interpersonal/relational perspective* (2009), חלקי העצמי השונים הם טרוריסטים, מחזיקים כל אחד בלעדיות על האמת. לפיכך "המאבק" הוא על ריבוי, על אפשרות של אחרות, על עצם קיומו של מצב אחר, של ריבוי מצבים, על עצם מושג אמת רלטיבי, על עצם התנועה של הנפש. אבל הרי בדיוק יכולת תנועה זו היא הקושי הגדול ביותר ומקור האימה הגדול ביותר של הנפש במצבים אלה.

ברומברג רואה את "תרופת הנגד" לדיסוציאציה ביכולת להיות בקונפליקט (היכן שהיו חלקי עצמי אשר אינם מסוגלים לחיות יחד יהיו חלקי עצמי בדיאלוג). ברוח דברי היום, אני רוצה להציע כי "תרופת הנגד" לדיסוציאציה היא אותה התמסרות לאינטימיות של היצירה ההדדית (היכן שהיו חלקי נפש אשר נחטפו אל

מחוץ לעולם המשמעויות, תהיה נפש אשר יכולה לשאת את תנועתה הטבעית של יצירת המשמעות של עצמה (של זולתה). מאחר ונפש במצב של דיסוציאציה אינה מסוגלת לבצע תנועה זו, (היא מסוגלת לבטל משמעות או להיצמד למשמעות אחת, אבל לא לנוע בין משמעויות), הרי שהתקווה לחידושה של יכולת התנועה אינו נמצא בחידוש המגע של המטופל עם נפשו שלו, באופן כזה או אחר, אלא **ביצירה מחדשת** של מגע זה דרך מגע עם נפשו של המטפל.

אכן, הקריאה בכתביהם של פסיכואנליטיקאים כאוגדן, גנט, אייגן, גרוטשטיין או ברומברג מפגישה אותנו עם מטפלים אשר, בפראפרזה על דבריה של קווינודו, אמיצים מספיק כדי לאבד את עצמם בתוך מטופליהם. כמה פעמים בכתביו של גנט מופיע הביטוי – to my surprise – למרבה הפתעתי מצאתי את עצמי קם ומכסה את רגליה של המטופלת בשמיכה, באותה דוגמה ידועה מתוך מאמרו על חשיבות המעגל מעשה-תובנה בתהליך השינוי. למרבה הפתעתי מצאתי את עצמי אומר... ברומברג כותב על רגעים בהם הוא מתעורר מתוך הדיסוציאציה שלו ומוצא את עצמו מדבר אל המטופל שלו כפי שלא יכול היה לדבר איתו, ואולי עם איש, קודם לכן. אייגן מלהטט במשחק היצירה ההדדית עם מטופליו כאשר קליידוסקופ של אני-אתה-אנחנו מופיע ונעלם כל הזמן. אייגן הוא מאמין הדוק באינטימיות אשר מהותה הוא לבישת צורה, פשיטת צורה, והחלפת צורה. גיבוש צורה, כל צורה, גיבוש זהות, כל זהות, הוא בעיני אייגן רגע נפלא, ובו זמנית, רגע בעל פוטנציאל של קיפאון, רגע המחכה להיעלם ולהופיע מחדש. מי מלבד אייגן יכול לכתוב פרק ששמו: In Praise of Gender Uncertainty - בשבחי חוסר ודאות הזהות המינית? ראו, למשל את הציטטה הבאה: " זהו רגע נפלא כאשר האדם יכול לומר, "אהה, אז זה מי שאני באמת." איזו הקלה זו לקלוט, להיות בעל תחושה של ידיעה. רגעים כאלה יכולים להיות החלטיים, והאדם יכול להתבסס עליהם ולבנות הלאה. אבל אז הם דועכים ומסויגים על-ידי רגעים אחרים, תגליות אחרות לגבי העצמי. האדם עשוי להרגיש שגרסה קודמת של העצמי היתה שגויה, או נכונה ושגויה חלקית, או נכונה לאותו זמן אבל לא לזמן זה. עריכה (editing) היא חלק מההנאה שבחיים. האדם עורך את עצמו עם התקדמותו. אנשים עורכים זה את זה, החיים עורכים אותם". כך, כפארפרזה על דבריו של ויניקוט, לפיהם הרגע המשמעותי בפסיכותרפיה הוא הרגע שבו הילד מפתיע את עצמו, הייתי אומר כי הרגע המשמעותי בפסיכותרפיה, הרגע האינטימי שבה, הוא הרגע שבו המטפל והמטופל מפתיעים זה את

זה ואת עצמם. אכן, כדבריה של עפרה אשל, המטופל והמטפל נפגשים בתחתית השוקת, אך הם נפגשים בתחתית של שוקת אשר איש מהם לא הכיר מראש.

לטעמי האישי, מעט מטפלים מעזים "לאבד את עצמם בתוך מטופליהם" כמו אוגדן. אוגדן, אשר נחוה לא פעם על ידי קוראים, תלמידים, סקולרים של משנתו כשמור, מרוחק, מעט סכיזואידי, (אלה מקצת מן התגובות ששמעתי לאורך השנים מתלמידים במהלך הקריאה המשותפת שלנו בכתביו), הוא בעיני מתמסר-בפועל ליצירה ההדדית מאין כמוהו. אין זה מקרה כלל שבבואי לדבר ביום עיון על אינטימיות אני מוצא את עצמי בסיום דברי מחויב לחזור אליו. אוגדן משאיל את תוך תוכה של הנפש שלו ליצירה ההדדית. בשנים האחרונות התחלתי לחשוב על הרוורי של אוגדן כמעין "טכניקה של התמסרות" – למרות שמאוד לא נכון לחשוב על רוורי כעל טכניקה- שהרי עולם הרוורי שבו הוא שרוי אינו אלא מהותה הפנימית ביותר של הנפש – כל המחשבות, הזכרונות, קטעי ההרהורים, התחושות הגופניות, הדימויים, הרגשות, הבזקי תמונות – כל יצירה שהיא של הנפש. זהו העולם היומיומי ביותר שלנו, והאישי ביותר. ואת האזור הזה, את האזור שהוא מעבר לכל קליפה, שריון, מעטה שהוא, מפקיר אוגדן אל לב ליבה של היצירה ההדדית. הרוורי שלו אינם רק שלו, כפי שהוא מסביר וממחיש פעם אחר פעם. הם יצירה משותפת, חודרת הדדית, בין המודע, הפרה-מודע והלא מודע שלו, לבין המודע, פרה מודע והלא מודע של מטופליו. הם תוצר של ה- present moment of the past – בודאי שהם שלו – הם גם past, אך הם בודאי גם אינם שלו, אלא שלהם – present. לב ליבה של נפשו – עם כל האימה בכך – ואוגדן מתאר רגעים מלאי אימה בתהליך השקיע המשותפת בתוך השלישי האנליטי – חודר ונחדר, משאיל ומושאל, מתמסר "למה שפשוט מתרחש" בעולמם הלא מודע של מטופליו, כפי שהוא מתהווה במגע האינטרסובייקטיבי ביניהם. רק כך הוא יכול לעזור להם, כפי שהוא מנסח זאת, "לחלום את עצמם אל תוך הקיום", או, כפי שהייתי מנסח זאת היום, לחלום את עצמם אל תוך תנועתה הבסיסית של נפש, תנועת היצירה ההדדית, תנועת המפגש האינטימי.

לסיים בציטוט המלא מבובר: "אב הדיבר אני-אתה אינו יכול להיאמר אלא בכל הישות. איסוף ופיתוך לכלל ישות לעולם אינם יכולים להיעשות על-די, לעולם אינם יכולים להיעשות בלעדי. אני נהיה עם האתה. עם שאני נהיה לאני אני אומר 'אתה'. כל חני אמת פגישה הם"

